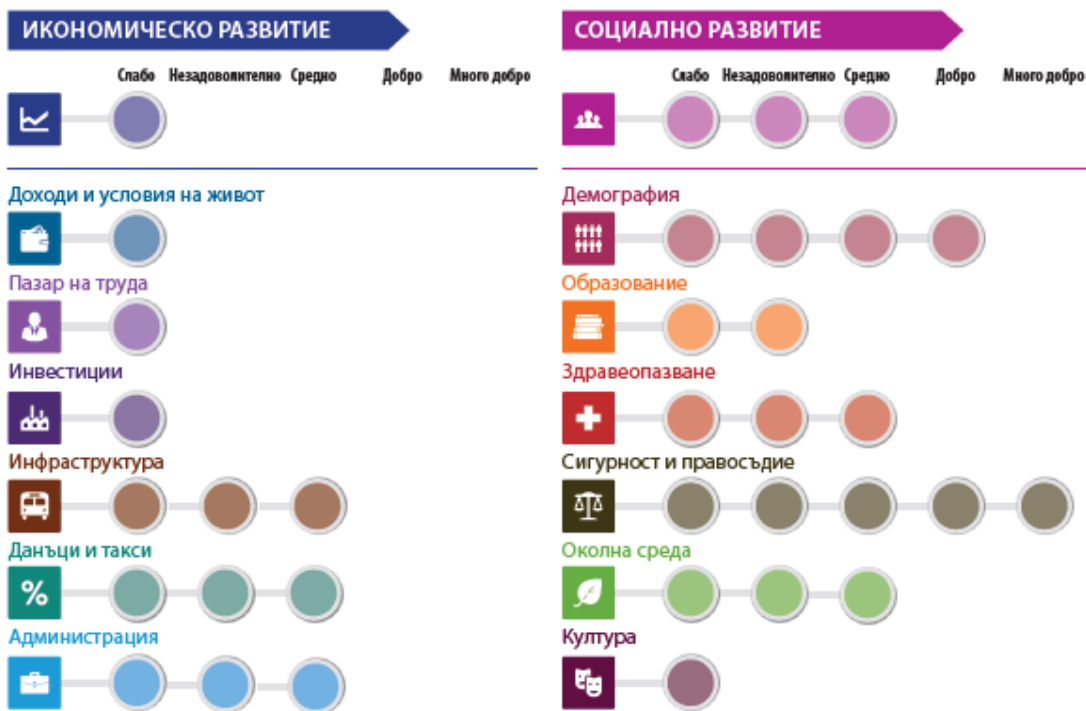

ОБЛАСТ КЪРДЖАЛИ

Кърджали е сред областите с най-нисък брутен вътрешен продукт на човек от населението, въпреки наблюдавания ръст през 2015 и 2016 година. Доходите също продължават да са сравнително ограничени. Коефициентът на безработица остава най-ниският в страната и през 2017 г., което по-скоро е продиктувано от слабата активност на пазара на труда, тъй като заетостта остава сред най-ниските в страната. Развитието на пазара на труда е ограничено и от силно влошената образователна структура на работната сила. Бизнес и инвестиционната активност в областта продължават да са сравнително ниски. Достъпът и използването на интернет в областта се повишават и през 2017 г. са съизмерими със средните за страната. Тежестите на усреднените ставки на разглежданите местни данъци и такси в общините от областта спрямо средните в страната нива са разнопосочни и през 2018 година. През 2017 г. се наблюдава рязко повишаване на покритието на кадастъра в областта.

Населението в областта застарява подобно на тенденциите в цялата страна, въпреки че Кърджали е сред областите с по-бавно обезлюдяване. Резултатите на зрелостниците на матурите в областта са значително по-слаби от средните. Кърджали е областта с най-остър недостиг на общопрактикуващи лекари. Окръжният съд в област Кърджали е сравнително слабо натоварен, което резултира и в относително бързо правораздаване. Кърджали е областта с най-нисък относителен брой на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността. Кърджали е сред областите с най-нисък дял на населението в селища с обществена канализация. Същевременно през 2016 г. Кърджали заема челното място в страната като областта с най-ниско замърсяване на въздуха с въглероден диоксид и най-малко отпадъци. Културният живот в областта е слабо интензивен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Кърджали е сред областите с най-нисък брутен вътрешен продукт на човек от населението и стойностите през 2016 г. не правят изключение, въпреки че това е втората година на стабилен ръст. Увеличение се наблюдава и по отношение на заплатите и доходите в областта. Средната годишна брутна заплата в областта достига 8 335 лв. при 11 379 лв. в страната. Доходите, обаче продължават да са сравнително ниски, нареждайки Кърджали сред петте области с най-нисък доход на лице от домакинството и през 2017 година. Тези процеси водят до рязко намаление на бедността, но тя остава сравнително висока.

За втора поредна година се наблюдава ръст на икономическата активност в областта, но тя остава значително по-ограничена от средните за страната нива – 62% при 71% в страната през 2017 година. Единствено в област Ловеч коефициентът на икономическа активност е по-нисък. Символичното повишение на икономическата активност е придружено с лек ръст на заетостта и слабо намаление на безработица. Коефициентът на безработица остава най-ниският в страната, което по-скоро е продиктувано от слабата активност на пазара на труда, тъй като заетостта остава сред най-ниските в страната – 61% при 67% в страната. Развитието на пазара на труда е ограничено и от силно влошената образователна структура на работната сила. Сред населението на 25-64 г. висшистите са 14% (двойно по-ниско от средните 28% в страната), а тези с основно и по-ниско образование – 33% (двойно по-високо от средните 17% в страната).

Бизнес и инвестиционната активност в областта продължават да са сравнително ниски. Кърджали продължава да е областта с най-малък относителен брой на нефинансовите предприятия – 32 на хиляда души при 57 на хиляда души в страната през 2016 година. Най-нисък е и обемът на разходите на придобиване на дълготрайни материални активи – 936 лв. на човек от населението при 2 488 лв. на човек в страната. Спрямо 2015 г. се наблюдава повсеместно намаление в страната, но в област Кърджали то е двойно по-голямо. През 2016 г. се наблюдава и слабо оттегляне на чужди инвестиции в областта до 1 015 евро на човек (при 3 310 лв. на човек в страната) след дългогодишен растеж. Усвоените средства по европейските проекти се повишават, но остават по-ниски от средните за страната. Към 30 юни 2018 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми в област Кърджали достига 1 089 лв. на човек при 1 543 лв. на човек в страната. В рамките на областта най-много усвоява община Кърджали (1 466 лв. на човек) и няма нито една община, която да превишава средните за страната стойности по този показател.

Гъстотата на пътната мрежа в областта е по-висока от средната за страната, но делът на автомагистралите и първокласните пътища е по-нисък, което обяснява и сравнително лошото качество на пътната настилка. Достъпът и използването на интернет в областта се повишават и през 2017 г. са съизмерими със средните за страната.

Тежестите на усреднените ставки на разглежданите местни данъци и такси в общините от областта спрямо средните в страната нива са разнопосочни и през 2018 година. Данъците върху недвижимите имоти на юридическите лица, върху търговията на дребно, върху прехвърлянето на собственост и върху таксиметровия превоз са сравнително ниски. Данъкът върху превозните средства, както и таксата на битови отпадъци в областта пък са относително високи. Спрямо 2017 г. единствено община Ардино повишава два от местните данъци (върху недвижимите имоти на юридическите лица и върху превозните средства).

През 2018 г. прозрачността на общините от областта, както и самооценките на администрацията за развитието на електронното правителство и за предоставянето на услуги на „едно гише“ остават по-ниски от средните за страната. През 2017 г. се наблюдава рязко повишаване на покритието на кадастъра в областта – от 3% през 2016 г. (най-ниската стойност в страната) до 68% при средно 37% в страната. Ръстът е продиктуван от включването на части от териториите на почти всички общини от областта в кадастралната карта.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Населението в областта застарява подобно на тенденциите в цялата страна, въпреки че Кърджали е сред областите с по-бавно обезлюдяване. Причините за това са както по-високата, макар и също отрицателна, раждаемост, така и фактът че Кърджали е сред малкото области, в които заселените са повече от изселените. През 2017 г. коефициентът на естествен прираст в областта е -3,9‰ (при -6,5‰ в страната), а този на механичен прираст се повишава до 5,7‰ (при -0,8‰ в страната). Коефициентите на възрастова зависимост в областта също са по-благоприятни от тези в страната. Отношението на населението на над 65 г. към това на 0-14 г. е 137% (при 148% в страната). Кърджали остава областта с най-нисък дял на градското население – 41% при 73% в страната през 2017 г., въпреки че гъстотата на населението в урбанизираните територии е сравнително висока.

Нетният коефициент на записване на населението в V-VIII клас в областта остава близък до средния за страната и през 2017 година. Делът на второгодниците, както и този на отпадналите от основното и средното образование в област Кърджали се задържат на по-ниски от средните за страната нива. Въпреки това резултатите на зрелостниците на матурите в областта са значително по-слаби от средните. На матурата по български език и литература през 2018 г. средният успех на учениците от област Кърджали отново е сред най-ниските – 3,56 (при 4,24 в страната), а делът на слабите оценки е най-високият в страната – 16% (при 6% в страната).

Кърджали е областта с най-остър недостиг на общопрактикуващи лекари и през 2017 г., а тенденцията е към задълбочаване на проблема през последните няколко години. На един общопрактикуващ лекар от областта отговарят 2 475 души от населението при 1 562 души на лекар в страната. Сравнително нисък е и относителният брой на лекарите от водещите специалности, а легловата база в местните многопрофилни болници остава силно ограничена. Тези фактори са взаимосвързани и с нисък относителен брой на преминалите за лечение болни. През 2017 г. те намаляват за втора поредна година до 164 на хиляда души (при 242 на хиляда души в страната), което по-скоро подсказва, че населението търси здравни грижи извън областта.

Окръжният съд в област Кърджали е сравнително слабо натоварен, което резултира и в относително бързо правораздаване. През 2017 г. на един наказателен съдия в областта разглежда средно по под 8 дела на месец (при 10 дела на месец на съдия в страната), а делът на приключилите в тримесечен срок дела е 95% (при 91% в страната). Кърджали е областта с най-нисък относителен брой на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността – 5 на хиляда души при 13 на хиляда души за страната през 2017 година. Отчетената разкриваемост пък е сред най-високите в страната – 57% при 45% в страната.

И през 2016 г. Кърджали е сред областите с най-нисък дял на населението в селища с обществена канализация (45% при 76% в страната) и с достъп до такава, свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води (39% при 63% в страната). Същевременно през 2016 г. Кърджали заема челното място в страната като областта с най-ниско замърсяване на въздуха с въглероден диоксид и най-малко отпадъци. Вредните емисии на територията на областта намаляват до под 4 тона на кв. км, което е десетки пъти под средните за страната нива (281 т. на кв. км). Образованите битови отпадъци пък намаляват до 211 кг на човек от населението при 406 кг на човек в страната.

Културният живот в областта е слабо интензивен. През 2017 г. за първи път се отчитат посещения в кина след като след повече от 10-годишно отсъствие в областта вече има кино. Въпреки ниския си относителен брой, посещенията на местните музеи и библиотеки спадат спрямо 2016 година. Посещенията на музеите са 98 на хиляда души или седем пъти под средните 722 на хиляда души за страната. Относителният брой на посещенията в библиотеките и на тези в местните театри пък са двойно по-ниски от средните за страната.

Ключови показатели за област Кърджали

Индикатори на икономическото развитие	2013	2014	2015	2016	2017
БВП на глава от населението (лв., текущи цени)	6 189	6 067	6 472	6 854	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	3 333	3 762	3 393	3 887	4 057
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	6 842	7 222	7 648	8 335	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната, %	60,1	54,8	43,3	39,5	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15-64 години (%)	63,4	64,3	60,3	61,0	61,5
Коефициент на заетост на населението на 15-64 години (%)	59,0	61,1	58,8	60,0	60,5
Коефициент на безработица на населението на 15-64 години (%)	7,0	4,9	2,3	1,7	1,6
Дял на населението с висше образование, 25-64 г. (%)	15,6	19,8	17,2	15,0	13,8
Брой на нефинансови предприятия на 1000 души от населението	29	30	31	32	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	705	1 240	1 332	936	n.a.
Чуждестранни преки инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	748	951	1 167	1 015	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	45,8	65,8	51,2	57,1	67,3
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	25,5	31,3	27,5	30,0	30,4
Покритие на кадастъра (%)	3,4	3,4	3,4	3,4	67,8

Индикатори на социалното развитие	2013	2014	2015	2016	2017
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-1,8	-2,6	-3,4	-3,3	-3,9
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-3,0	12,1	-1,4	0,1	5,7
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,60	4,71	4,06	3,85	3,77
Процент оценки на матурите по БЕЛ под среден 3,00	4,7	3,0	11,4	16,9	20,7
Нетен коефициент на записване на населението в V-VIII клас, %	80,2	78,3	77,6	77,8	87,0
Дял на здравноосигурените лица (%)	100,4	101,5	103,5	104,4	105,5
Постъпили болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	175,9	165,0	177,4	167,7	164,2
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	5,8	5,7	5,6	6,1	5,3
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	53,4	49,4	56,5	63,0	57,1
Дял на висящите наказателни дела (%)	3,8	8,7	10,0	6,4	6,5
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадни води (%)	3,9	3,9	37,7	39	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата, тонове вредни емисии/кв. км	5,1	5,8	6,5	4	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	0	0	0	0	41
Посещения в театрите на 1000 души от населението	159	131	150	149	165